

HISTORICKÝ ZBORNÍK

VEDECKÝ ČASOPIS
O SLOVENSKÝCH
NÁRODNÝCH DEJINÁCH
ROČNÍK 26* 2016* ČÍSLO 2

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ MARTIN

Redakčná rada/Redaktionsrat/Editorial Board:

Mgr. Peter Cabadaj, prof. PhDr. Marta Dobrotková, CSc., PhDr. Štefan Hanakovič, PhDr. Anton Hrnko, CSc., prof. PhDr. Róbert Letz, PhD., prof. PhDr. Ján Lukačka, CSc., doc. PhDr. Ivan Mrva, CSc., PhDr. et Mgr. Peter Mulík, PhD.

Predseda/Vorsitzender/ President of Board: prof. PhDr. Richard Marsina, DrSc.

Čestní členovia/Ehrenmitglieder/Honorary Members:

prof. PhDr. Ján Doruľa, DrSc., prof. PhDr. Milan S. Ďurica, prof. PhDr. Matúš Kučera, DrSc., PhDr. Július Sopko, CSc., doc. František Vnuk

Vydáva Matica slovenská, P. Mudroňa č. 1, 036 01 Martin IČO: 00179027 DIČ: 2020631 23 v spolupráci so Slovenským historickým ústavom Matice slovenskej a Historickým odborom Matice slovenskej

Published by Matica slovenská

Šéfredaktor/Chefredakteur/Editor-in-Chief: PhDr. Peter Mulík, PhD.

Adresa redakcie/Anschrift der Redaktion/the adress of the editorial office:

Redakcia Historického zborníka
Slovenský historický ústav MS
Grösslingová 23, 812 51 Bratislava
Slovenská republika
e-mail: peter.mulik@matica.sk

Historický zborník 26, december č. 2/2016
Almanach für Geschichte 26, Dezember. N. 2/2016
Almanac for History 26, December No. 2/2016
Evidenčné číslo/Registration Number 4010/10

Rozširuje/Distributed by

Matica slovenská
P. Mudroňa č. 1
036 01 Martin
Tel.: 0918904931
e-mail: periodika@matica.sk
www.matica.sk

Grafický návrh obálky/Graphic design of the cover: Jozef Siekel

Grafická úprava vnútra/Graphic layout: Mgr. Ľubomír Sládeček

Jazyková redaktorka: Anna Farkašová

Preklad do anglického jazyka/Translation into English: Mgr. Michal Vongrej

Preklad do nemeckého jazyka/Deutsch Übersetzung: PhDr. Klára Komorová, PhD.

Historický zborník vychádza ako vedecké periodikum dvakrát ročne.

Wissenschaftliches Periodikum Almanach für Geschichte erscheint zweimal jährlich. Inlands- und Auslandsvertrieb, Bestellungen und Abonnement durch den Verlag der Matica slovenská, G. m. b. H.

Scientific Periodicum The Almanac for History is published twice a year. Distributed, domestic and foreign orders subscriptions accepted by the Matica slovenská Publishing House, Ltd.

© Matica slovenská, Martin 2016

Vytlačila tlačiareň /Printed by Tlačiareň P+M, s. r. o., Turany

EV 4010/10

ISSN 1335-8723 62

EAN 9771335872006

OBSAH

ŠTÚDIE

Apoštolská stolica v Ríme a používanie slovanského jazyka v liturgii na Veľkej Morave (863 – 885) <i>Richard Marsina</i>	13
Cirkevné výsady miest a mestečiek v stredoveku na Slovensku <i>Bernard Jozef Meliš</i>	26
Vybrané aspekty každodenného života slovenských umelcov v medzivojnovom Turčianskom Sv. Martine <i>Martin Vašš</i>	48
Sonda do politického myslenia katolíckych predstaviteľov Demokratickej strany v rokoch 1945 – 1948 <i>Peter Mulík</i>	61

MATERIÁLY

Asketický spis <i>Imago Vitae Monasticae</i> (Cassoviae, 1802) od Juraja Joannikija Baziloviča, OSBM. Interpretácia vybraných častí diela <i>Lubomíra Wilšínská</i>	77
Tajná anketa o slovenskej štátnosti v roku 1950 <i>Emília Hrabovec</i>	85

DOKUMENTY

Zápisy vo farskej kronike zo Starých Hôr (1938 – 1945) <i>Jozef Lepko – Martin Lacko</i>	95
K otázke hľadania vinníkov tragédie v Kľaku a v Ostrom Grúni v januári 1945 <i>Peter Bielik</i>	109
„Ako drábi za Maďarska a ako gestapáci za Hitlera...“ List Mariána Štelcera o pomeroch prenasledovanej rodiny v komunistickom Československu <i>Martin Lacko</i>	122
Komunizmus a II. vatikánsky koncil <i>František Vnuk</i>	148

POLEMIKY

Gustáv Husák a zriadenie samostatnej slovenskej cirkevnej provincie <i>Tomáš Černák</i>	183
Zosúladenie cirkevnej správy so štátnymi hranicami ČSSR v roku 1977 a okolnosti vzniku trnavskej cirkevnej provincie v SSR <i>Peter Mulík</i>	196

SPRÁVY

Správa z porady riaditeľov špecializovaných verejných archívov a seminára na tému
Predstavujeme najzaujímavejšie dokumenty z našich archívov (4. – 6. novembra 2015
Bratislava, Častá-Papiernička)

Jana Žumárová 207

Historický odbor Matice slovenskej udelil Cenu Daniela Rapanta 2016

Peter Mulík 209

MEDAILÓNY

K sedemdesiatinám prof. Pavla Petrufa

Peter Mulík 213

Za profesorom Imrichom Sedlákom

Pavol Parenička 222

RECENZIE

SIDOR, Karol. *Vatikánsky denník III (1. január 1942 – 27. október 1942)*. Martin :
Matica slovenská, 2015, 333 s.

Beáta Katrebová-Blehová 229

JAHELKA, Tomáš – JANČIGA, Roman (eds.). DÉRER, Ivan. *Antifirlinger II.*
Politické pamäti 1914 – 1938. Bratislava : Communio Minerva, 2016, 251 s.

Peter Mulík 234

HRABOVEC, Emília. *Slovensko a Svätá stolica v kontexte vatikánskej východnej*
politiky (1962 – 1989). Bratislava : Univerzita Komenského, 2016, 400 s.

Jozef Šimončič 237

Kol. *Dvadsať rokov sociálno-ekonomického rozvoja Slovenskej republiky*. Martin –
Bratislava, 2013, 296 strán.

František Vnuk 241

CONTENTS

STUDIES

Apostolic See in Rome and Use of Slavic Language in Liturgy in Great Moravia (863-885) <i>Richard Marsina</i>	13
Ecclesiastical Privileges of Towns and Small Towns in Slovakia in Middle Ages <i>Bernard Jozef Meliš</i>	26
Some Aspects of Slovak Artists' Lives in Turčiansky Svätý Martin of the Interwar period <i>Martin Vašš</i>	48
Probe into Political Thinking of Democratic Party Catholic Representatives between 1945-1948 <i>Peter Mulík</i>	61

MATERIALS

The Ascetic Work <i>Imago Vitae Monasticae</i> (Cassovia, 1802) by Juraj Joannikij Bazilovič OSBM. Interpretation of Selected Parts of Work <i>Lubomíra Wilšínská</i>	77
Secret Survey on Slovak Statehood in 1950 <i>Emília Hrabovec</i>	85

DOCUMENTS

Staré Hory Parish Chronicle Entries (1938-1945) <i>Jozef Lepko – Martin Lacko</i>	95
About Question of Identification of Culprits Involved in Tragedies of Kľak and Ostrý Grúň in 1945 <i>Peter Bielik</i>	109
“As Historical Hungary’s Henchmen and also as Hitler’s Gestapo Agents”... Marián Štelcer’s Letter on Situation of a Persecuted Family in Communist Czechoslovakia <i>Martin Lacko</i>	122
Communism and Vatican II <i>František Vnuk</i>	148

POLEMICS

Gustáv Husák and Declaration of Slovakia as an Independent Ecclesiastical Province <i>Tomáš Černák</i>	183
---	-----

Reconciling Church Administration with the State borders of Czechoslovakia in 1977 and Circumstances Leading to Establishment of Ecclesiastical Province of Trnava in SSR <i>Peter Mulík</i>	196
NEWS	
Report from Meeting of Directors of Specialized Public Archives and Workshop Entitled “Presentation of Most Interesting Documents in our Archives.” (November 4-6, 2015, Bratislava, Častá - Papiernička) <i>Jana Žumárová</i>	207
Daniel Rapant Prize 2016 <i>Peter Mulík</i>	209
PORTRAITS	
Seventieth Birthday: Prof. Pavol Petruf <i>Peter Mulík</i>	213
To the Memory of Professor Imrich Sedlák <i>Pavol Parenička</i>	222
REVIEWS	
Karol Sidor: <i>Vatican Diary III (January 1, 1942-October 27, 1942)</i> , Martin: Matica slovenská 2015, 333 p. <i>Beáta Katrebová-Blehová</i>	229
Ivan Dérer: <i>Antifierlinger II. Political Memoirs 1914-1938</i> . Communio Minerva, Bratislava 2016, 251 p. <i>Peter Mulík</i>	234
HRABOVEC Emília: <i>Slovakia and Holy See in Context of Vatican's Policy Toward East (1962-1989)</i> . Bratislava: Univerzita Komenského 2016, 400 p. <i>Jozef Šimončíč</i>	237
Al. <i>Twenty years of socio-economic development of the Slovak Republic</i> . Martin – Bratislava, 2013, 296 p. <i>František Vnuk</i>	241

INHALT

STUDIEN

Apostolischer Stuhl in Rom und die Verwendung der slawischen Sprache in der Liturgie in Großmähren (863 – 885) <i>Richard Marsina</i>	13
Die Kirchenprivilegien der Städten und Städtchen im Mittelalter in der Slowakei <i>Bernard Jozef Meliš</i>	26
Einige Lebensaspekte der slowakischen Künstler in der Zwischenkriegszeit in Turčiansky Svätý Martin <i>Martin Vašš</i>	48
Eine Sonde ins politische Denken katholischer Repräsentanten der Demokratischen Partei in den Jahren 1945 – 1948 <i>Peter Mulík</i>	61

MATERIALIEN

Die asketische Schrift <i>Imago Vitae Monasticae (Cassoviae, 1802)</i> von Juraj Joannikius Bazilovič, OSBM. Die Interpretation ausgewählter Teile des Werkes <i>Lubomíra Wilšínská</i>	77
Die geheime Umfrage über die slowakische Staatlichkeit im Jahre 1950 <i>Emília Hrabovec</i>	85

DOKUMENTE

Die Eintragungen in der Pfarrchronik aus Staré hory (1938 – 1945) <i>Jozef Lepko – Martin Lacko</i>	95
Zur Frage der Identifikation von Schuldigern der Tragödie in Kľak und in Ostrý Grúň im Jahre 1945 <i>Peter Bielik</i>	109
„Wie die Draben in Ungarn und Gestapo unter Hitler“... Der Brief von Marián Štelcer über die Verhältnisse verfolgter Familie in der kommunistischen Tschechoslowakei <i>Martin Lacko</i>	122
Der Kommunismus und das II. Vatikanische Konzil <i>František Vnuk</i>	148

POLEMIKEN

Gustáv Husák und die Errichtung der selbständigen slowakischen Kirchenprovinz <i>Tomáš Černák</i>	183
--	-----

Die Übereinstimmung der Kirchenverwaltung mit den Staatsgrenzen der Tschechoslowakischen sozialistischen Republik im Jahre 1977 und die Umstände der Errichtung der Kirchenprovinz in Tyrnau in der Slowakischen sozialistischen Republik <i>Peter Mulík</i>	196
---	-----

AUSKÜNFTE

Die Auskunft aus der Direktorensitzung spezialisierter öffentlicher Archive und aus der Tagung Wir stellen am meisten interessante Dokumente aus unseren Archiven vor (4. – 6. November 2015 Bratislava, Častá – Papiernička) <i>Jana Žumárová</i>	207
Daniel Rapant Preis 2016 <i>Peter Mulík</i>	209

MEDAILLONS

Zum 70. Geburtstag von Professor Pavol Petruf <i>Peter Mulík</i>	213
Im Gedenken an Professor Imrich Sedlák <i>Pavol Parenička</i>	222

REZENSIONEN

Karol Sidor: <i>Das Vatikanische Tagebuch III (1. Januar 1942 – 27. Oktober 1942)</i> . Martin: Matica slovenská 2015, 333 S. <i>Beáta Katrebová-Blehová</i>	229
Ivan Dérer – <i>Antifierlinger II. Die politischen Erinnerungen 1914 – 1938</i> . Communio Minerva, Bratislava 2016, 251 S. <i>Peter Mulík</i>	234
HRABOVEC Emília: <i>Die Slowakei und der Heilige Stuhl im Kontext der Vatikanischen Ostpolitik (1962 – 1989)</i> . Bratislava: Univerzita Komenského 2016, 400 S. <i>Jozef Šimončíč</i>	237
Al. <i>Zwanzig Jahre der sozioökonomischen Entwicklung der Slowakischen Republik</i> . Martin – Bratislava, 2013, 296 S.. <i>František Vnuk</i>	241